

Frederick Forsyth

De onderhandelaar

Zwarte Beertjes
Utrecht

Proloog

De droom kwam terug, kort voor de regen. Hij hoorde de regen niet. In zijn slaap was er alleen de droom.

Daar was de open plek weer, in de bossen van Sicilië, hoog boven Taormina. Hij kwam het bos uit en liep, zoals afgesproken, langzaam het veld op. Het diplomatenkoffertje had hij in zijn rechterhand. In het midden van het veld bleef hij staan, zette het koffertje op de grond, ging zes passen terug en liet zich op zijn knieën zakken. Zoals afgesproken. In het koffertje zat een miljard lire.

De onderhandelingen over de vrijlating van het kind hadden zes weken geduurd. Dat was naar verhouding niet lang. Soms duurde het maanden. Zes weken had hij met de expert van de Romeinse Carabinieri samengewerkt, ook een Siciliaan, maar een die aan de goede kant stond, en had hij adviezen gegeven over de te volgen tactiek. De man van de Carabinieri was altijd degene geweest die de ontvoerders te woord stond. Ten slotte waren ze het eens geworden over de vrijlating van de Milanese juweliersdochter, die uit het zomerhuis van haar vader bij het strand van Cefalu was ontvoerd. Er werd bijna een miljoen dollar betaald, een vijfde van wat de mafia aanvankelijk had geëist.

Aan de andere kant van het veld kwam een man te voorschijn, ruig en ongeschoren, gemaskerd, een Lupara-geweer aan zijn schouder. Hij hield het tienjarige meisje aan haar hand vast. Ze was op blote voeten, bang en bleek maar zo te zien ongedeerd. Tenminste in lichamelijk opzicht. Het tweetal liep naar hem toe. Hij zag dat de ogen van de bandiet door het masker naar hem keken en toen een snelle blik op de bosrand achter hem wierpen.

De mafioso liep naar het koffertje en gromde tegen het meisje dat ze moest blijven staan. Ze deed het. Maar ze keek met grote donkere ogen naar haar redder. Het is zo voorbij, meisje, nog even volhouden.

De bandiet controleerde de pakken bankbiljetten in het koffertje. De lange man en het meisje keken elkaar aan. Hij knipoogde; ze glimlachte even. De bandiet sloot het koffertje en begon zich achteruitlopend naar zijn kant van het veld terug te trekken. Toen hij de bosrand had bereikt, gebeurde het.

Het was niet de Carabinieri-man uit Rome; het was de idioot van de plaatselijke politie. Er klonk geratel van geweervuur en de bandiet met

het koffertje struikelde en viel. Natuurlijk zaten zijn vrienden achter de dennen verscholen om hem dekking te geven. Ze schoten terug. Meteen daarop vloog er een spervuur van kogels over het veld. Hij schreeuwde 'Liggen!' in het Italiaans, maar ze hoorde hem niet, of ze raakte in paniek, en wilde naar hem toe rennen. Hij sprong overeind en vloog op haar af. Het was een afstand van zes meter.

Hij redde het bijna. Hij kon haar zien, net voorbij zijn vingertoppen, centimeters voorbij de sterke rechterhand waarmee hij haar in het veilige lange gras omlaag wilde trekken, hij kon de angst in haar grote ogen zien, de kleine witte tanden in haar gillende mond... en toen verspreidde er zich een dieprode vlek over de voorkant van haar dunne katoenen jurk. Ze viel voorover alsof ze in de rug was gestompt en hij herinnerde zich dat hij over haar heen ging liggen, haar met zijn lichaam bedekkend tot er een eind aan het schieten kwam en de mafiosi het bos in vluchtten. Hij herinnerde zich dat hij daar met haar zat en het kleine slappe lichaampje in zijn armen wiegde, huilend en schreeuwend tegen de politieman, wiens spijt te laat kwam. 'Nee, nee, Jezus nog aan toe, niet opnieuw...'

November 1989

De winter kwam vroeg dat jaar. Al in het eind van november joegen de eerste ijzige voorboden, voortgedreven door een scherpe wind uit de steppen in het noordoosten, over de daken van de Moskouse huizen.

Het hoofdkwartier van de Russische generale staf was gevestigd op Froenzestraat 19, een grijs gebouw uit de jaren dertig met een veel nieuwer, acht verdiepingen tellend bijgebouw aan de overkant van de straat. Voor zijn raam op de bovenste verdieping van het oude gebouw stond de Russische chef-staf naar de ijzige neerslag te kijken. Zijn stemming was even somber als de naderende winter.

Maarschalk Ivan K. Kozlov was zevenenzestig, twee jaar boven de officiële pensioengerechtigde leeftijd, maar zoals in alle andere landen vonden ook in de Sovjet-Unie degenen die de regels opstelden, dat ze er zelf niet aan gebonden waren. In het begin van het jaar was hij tot verbazing van velen in militaire kringen de oude maarschalk Achromejev opgevolgd. De twee mannen verschilden als water en vuur. Terwijl Achromejev een kleine broodmagere intellectueel was geweest, was de witharige Kozlov een bulderende reus van een vent, een soldaat in het kwadraat, zoon, kleinzoon en neef van soldaten. Voor zijn promotie was hij de derde plaatsvervangend chef-staf geweest, maar om hem voor de opvolging in aanmerking te laten komen waren de nummers een en twee geruisloos met pensioen gestuurd. Iedereen wist waarom juist hij tot chef-staf was benoemd. Van 1987 tot 1989 had hij discreet en bekwaam leiding gegeven aan de Russische terugtrekking uit Afghanistan, een operatie die zonder schandalen, grote nederlagen of (en dat was het belangrijkste) gezichtsverlies tot een goed eind was gebracht, hoewel de wolven van Allah het hele eind tot aan de Salang-pas naar de hielen van de Russen hadden gehapt. De operatie had hem veel prestige opgeleverd en hem onder de aandacht van de secretaris-generaal gebracht.

Maar terwijl hij zijn plicht had gedaan en zijn maarschalksstaf had verdiend, had hij zich ook iets heilig voorgenomen – nooit meer zou zijn dierbare Sovjet-leger zich onder zijn leiding terugtrekken – en ondanks alle manipulatie van de publiciteit was Afghanistan een nederlaag geweest. Het was dan ook het vooruitzicht van een nieuwe nederlaag dat

hem zo somber stemde toen hij door het dubbele glas naar de vlagen van ijzel keek die voor zijn raam langs joegen.

De oorzaak van zijn somberheid was een rapport op zijn bureau, een rapport dat hij zelf door zijn meest intelligente protégé had laten schrijven, een jonge generaal-majoor die hij uit Afghanistan naar de generale staf had meegenomen. Kaminski was een academicus, een denker en tegelijk een geniale organisator, en de maarschalk had hem tot tweede man op de afdeling Logistiek benoemd. Zoals alle ervaren militairen wist Kozlov heel goed dat je geen veldslagen won met alleen moed of opofferingsgezindheid of zelfs bekwame generaals; je won ze doordat je het juiste materieel – in grote aantallen – op het juiste moment op de juiste plaats had. Als soldaat van achttien had hij moeten toezien hoe de voortreffelijk uitgeruste Duitsers tijdens de Blitzkrieg over de strijdkrachten van het Moederland heen waren gewalst. Hij dacht daar met verbittering aan terug. Het Rode Leger, leeggebloed door Stalins zuiveringen van 1938 en uitgerust met antiek materieel, had geen schijn van kans gehad. Zijn eigen vader was gesneuveld in een poging een onhoudbare positie bij Smolensk te verdedigen. Met repeteergeweren hadden ze het moeten opnemen tegen Guderians daverende pantserregimenten. De volgende keer, had hij gezworen, zouden ze het juiste materieel hebben, en in grote hoeveelheden. Hij had een groot deel van zijn militaire leven aan dat streven gewijd en hij stond nu aan het hoofd van de vijf krijgsmachtonderdelen van de Sovjet-Unie, het leger, de marine, de luchtmacht, de strategische raketstrijdkrachten en het luchtverdedigingscommando. Dat alles dreigde verslagen te worden. Dat was de eenduidige conclusie van het driehonderd bladzijden tellende rapport dat op zijn bureau lag.

Hij had het twee keer doorgenomen, 's nachts in zijn Spartaans ingerichte appartement aan de Koetoezovski Prospekt en deze morgen opnieuw, in zijn kantoor, waar hij om zeven uur was gearriveerd en meteen de hoorn van de haak had gelegd. Nu wendde hij zich van het raam af, liep terug naar het grote bureau aan het hoofd van de T-vormige vergadertafel en las de laatste bladzijden van het rapport nog eens door.

Samenvatting. Het gaat er dus niet om dat de aarde vermoedelijk binnen twintig tot dertig jaar door haar olievoorraden heen is – het gaat erom dat dit de Sovjet-Unie vast en zeker binnen zeven of acht jaar zal overkomen. Dat blijkt uit de tabel Aangetoonde Voorraden in dit rapport en vooral uit de kolom met cijfers die de Voorraad in Jaren aangeeft. Dit laatste cijfer wordt per olieproducerende natie verkregen door de Aange-
toonde Voorraden, meestal uitgedrukt in miljarden vaten, te delen door de jaarlijkse productie.

Cijfers van eind 1985 – westerse cijfers, vrees ik, want ondanks mijn nauwe contacten met onze olie-industrie moeten we nog steeds op westerse informatie afgaan om te weten wat er in Siberië precies aan de hand is – laten zien dat we in dat jaar vier punt vier miljard vaten ruwe olie produceerden. We zouden voldoende reserves voor veertien jaar hebben, tenminste wanneer onze produktie op hetzelfde niveau bleef. Maar dat was te optimistisch, want we hebben ons sindsdien gedwongen gezien onze produktie op te voeren. Tegenwoordig hebben we nog voor zeven of acht jaar aan reserves.

Er zijn twee belangrijke redenen voor de stijging van de vraag. Ten eerste heeft het Politburo sinds de introductie van de nieuwe economische hervormingen opdracht gegeven de industriële produktie te verhogen, vooral op het gebied van consumptiegoederen. Ten tweede zijn onze industrieën, niet alleen de traditionele maar zelfs de nieuwe, uiterst inefficiënt. Onze produktieve sector is over het geheel genomen energieverwendend. Op veel terreinen werken de verouderde machines de ene na de andere verspilling in de hand. Zo weegt een Russische auto drie keer zo veel als zijn Amerikaanse equivalent, niet zoals wordt beweerd vanwege onze strenge winters maar omdat onze staalfabrieken geen plaatstaal kunnen produceren dat zo dun en tegelijk zo sterk is. Daarom is er voor de produktie van een auto meer met olie opgewekte elektrische energie nodig dan in het Westen, en daarom verbruiken onze auto's meer energie wanneer ze op de weg komen.

Alternatieven. Elf procent van de elektriciteit in de Sovjet-Unie wordt opgewekt door kerncentrales. Onze planners hadden erop gerekend dat dit percentage in het jaar 2000 tot minstens twintig zou zijn gestegen. Toen kwam Tsjernobyl. Helaas wordt veertig procent van onze kernenergie opgewekt door centrales van hetzelfde type als Tsjernobyl. Sinds de ramp zijn de meeste daarvan gesloten vanwege 'technische wijzigingen' – het is erg onwaarschijnlijk dat ze ooit weer in bedrijf worden gesteld – en is de bouw van andere centrales afgelast. Als gevolg daarvan is het aandeel van onze nucleaire produktie niet verdubbeld, maar tot zeven procent gedaald en het daalt nog steeds.

Wij hebben de grootste aardgasreserves ter wereld, maar jammer genoeg bevindt dit gas zich vooral in de verste uithoeken van Siberië en is er niet genoeg om het gewoon uit de grond te halen. Het ontbreekt ons aan een uitgebreide infrastructuur van hoofdleidingen en transportnetten om het gas van Siberië naar onze steden, fabrieken en elektriciteitscentrales te krijgen.

U zult zich herinneren dat wij in het begin van de jaren zeventig, toen de

olieprijzen na de Jom Kippoer-oorlog enorm waren gestegen, hebben aangeboden om West-Europa op lange termijn via pijpleidingen van aardgas te voorzien. Het transportnet dat we nodig hadden zou door de Europeanen worden gefinancierd. Maar omdat Amerika er niet van zou profiteren, hebben de Verenigde Staten dit onmogelijk gemaakt door ieder land dat op ons voorstel zou ingaan met alle mogelijke economische sancties te dreigen. Het project ging dus niet door. In deze tijd van zogenaamde 'dooi' zou zo'n project waarschijnlijk wel politiek haalbaar zijn, maar momenteel zijn de olieprijsen in het Westen laag en hebben ze ons gas niet nodig. Tegen de tijd dat door het slinken van de olievoorraden de prijzen in het Westen zo hoog zijn geworden dat ze ons gas kunnen gebruiken, zal het voor de Sovjet-Unie veel te laat zijn.

Het komt er dus op neer dat de denkbare alternatieven geen van alle uitvoerbaar zijn. Aardgas en kernenergie vormen geen oplossing. Het overgrote deel van onze industrieën – en die van onze bondgenoten, die hun energie grotendeels van ons betrekken – is voor zijn energie en grondstoffen volledig van olie afhankelijk.

De Bondgenoten. Enkele opmerkingen over onze bondgenoten in Midden-Europa, de staten die door westerse propagandisten als onze 'satellieten' worden aangeduid. Hoewel hun gezamenlijke productie – vooral op het kleine Roemeense veld bij Ploiesti – 173 miljoen vaten per jaar bedraagt, is dat maar een kleinigheid in vergelijking met wat we nodig hebben. De rest komt uit onze eigen bodem en vormt een van de redenen waarom deze staten in ons kamp blijven. Zeker, om zelf minder olie te hoeven leveren hebben wij hun toestemming gegeven om enige ruilhandel met het Midden-Oosten te drijven. Maar als ze voor hun olie ooit volledig onafhankelijk van ons zouden worden, en dus afhankelijk van het Westen, zou het alleen maar een kwestie van tijd zijn – van weinig tijd – voordat de DDR, Polen, Tsjechoslowakije, Hongarije en zelfs Roemenië naar het kapitalistische kamp zouden afglijden. Om van Cuba nog maar te zwijgen.

Conclusie...

Maarschalk Kozlov keek op de klok aan de wand. Elf uur. Straks zou de ceremonie op het vliegveld beginnen. Hij had besloten niet te gaan. Hij had geen zin om mooi weer te spelen met Amerikanen. Hij rekte zich uit, stond op en liep met het rapport van Kaminski in zijn hand naar het raam terug. Het had nog de classificatie 'Topgeheim' en Kozlov wist dat hij dat zo moest houden. Het was niet de bedoeling dat dit explosieve materiaal

binnen de generale staf van hand tot hand ging.

Vroeger zou een stafofficier die zo'n openhartig rapport had geschreven als Kaminski had gedaan de rest van zijn carrière wel kunnen vergeten, maar Ivan Kozlov, een traditionele ijzervreter in bijna alle andere opzichten, had oprechtheid altijd op prijs gesteld. Dat was zo ongeveer het enige dat hij in de nieuwe secretaris-generaal waardeerde. Kozlov moest niets hebben van Michail Gorbatsjovs nieuwerwetse plannen om boeren televisietoestellen en huisvrouwen wasmachines te geven, maar hij moest toegeven dat je de secretaris-generaal je mening kon zeggen zonder meteen een enkele reis Jakoetië te krijgen.

Het rapport was een schok voor hem geweest. Hij had wel geweten dat de economie sinds de introductie van de perestrojka – de herstructurering – niets beter draaide dan vroeger, maar als soldaat had hij zijn hele leven in de militaire hiërarchie doorgebracht en het leger had altijd de eerste keus uit grondstoffen, materiaal en technologie gehad en kon zich als enig deel van de Sovjet-samenleving zoiets als kwaliteitscontrole veroorloven. Het feit dat de haardrogers van gewone burgers levensgevaarlijk waren en dat hun schoenen lekten was niet zijn probleem. Maar nu dreigde er een crisis waaraan zelfs het leger zich niet kon onttrekken. Hij wist dat het ware venijn van het rapport in de staart zat. Voor het raam staand las hij verder.

Conclusie. We kunnen maar vier dingen doen. In alle gevallen zijn de vooruitzichten ongunstig.

1. We kunnen onze eigen olieproductie op het huidige niveau handhaven, maar dan weten we zeker dat we over maximaal acht jaar door de voorraad heen zijn en ons dan als koper op de wereldmarkt moeten begeven. Juist in die tijd zullen de olieprijsen aan hun onvermijdelijke en onstuitbare klim naar nieuwe recordhoogten zijn begonnen. Wanneer we onder die omstandigheden zelfs maar een deel van onze behoefte aan olie willen bevredigen, zouden daar al onze reserves aan harde valuta en Sibisch goud en diamant aan opgaan. We zouden dan geen geld meer hebben voor de import van graan en technologie en dat zou weer betekenen dat er van de door het Politburo zo vurig gewenste industriële modernisering niets meer terecht zou komen.

Ook ruilhandel biedt geen uitkomst. Meer dan 55 procent van de wereldoliereserves behoort toe aan vijf Arabische staten die de markt over enkele jaren geheel zullen beheersen. Jammer genoeg vallen hun binnenlandse behoeften in het niet bij hun inkomsten uit olie en oefenen onze Sovjet-goederen, afgezien van wapens en enkele grondstoffen, geen enkele aantrekkingskracht op hen uit, zodat we eigenlijk nauwelijks iets

hebben om tegen hun olie te ruilen. We zullen met harde valuta moeten betalen en die hebben we niet.

Ten slotte, het is in strategisch opzicht riskant om voor olie van buitenlandse bronnen afhankelijk te zijn, te meer omdat deze staten in het verleden hebben getoond een onevenwichtig karakter te bezitten.

2. We kunnen onze bestaande olieproductiemiddelen herstellen en moderniseren om ze efficiënter te maken en zo met dezelfde kosten meer olie uit de grond te halen. Onze installaties zijn verouderd en gebrekkig en er gaat bij de productie te veel energie verloren. (Zo besteden we *op onze beste olievelden* drie Amerikaanse dollars om een productieverlies van een dollar te vermijden. Om een ton brandstof te produceren verbruiken onze raffinaderijen gemiddeld drie keer zo veel energie als hun Amerikaanse equivalenten.) We zouden al onze boorinstallaties, raffinaderijen en transportnetten moeten moderniseren om tien jaar langer met onze olievoorraden toe te kunnen. Daar zouden we nu meteen mee moeten beginnen en er zouden astronomische bedragen mee gemoeid zijn.

3. We kunnen alle zeilen bijzetten om onze offshore-technologie te moderniseren. In de Noordelijke IJszee is vermoedelijk de meeste nieuwe olie te vinden, maar de winning zal daar nog veel moeilijker zijn dan in Siberië. Het ontbreekt ons aan de infrastructuur om deze olie naar de verbruiker te transporteren en het exploratieprogramma ligt vijf jaar achter op het schema. Ook in dit geval zouden de kosten enorm zijn.

4. We kunnen weer overgaan op aardgas, waarvan onze reserves – zoals hierboven werd opgemerkt – de grootste ter wereld zijn. Maar naast de enorme investeringen in boorinstallaties, technologie, geschoolde mankracht en transportnetwerken zou het ontzaglijk veel geld kosten om honderdduizenden fabrieken op het verbruik van gas in te stellen.

Ten slotte komt de vraag aan de orde: waar halen we alle middelen vandaan die voor de mogelijkheden 2, 3 en 4 benodigd zijn? Aangezien we onze buitenlandse valuta moeten gebruiken om graan voor ons volk te importeren en het Politburo heeft besloten de rest aan het importeren van moderne technologie te besteden, zou alles uit ons eigen land moeten komen. En omdat het Politburo bovendien de nadruk op de industriële modernisering wil leggen, ligt het voor de hand dat die middelen aan de militaire bestedingen zouden worden onttrokken.

Geheel de Uwe,
Pjotr V. Kaminski, gen.-maj.

Maarschalk Kozlov vloekte binnensmonds, sloot het dossier en keek naar buiten. De ijzelregen was opgehouden, maar de wind was nog bij-

tend scherp. Ver beneden hem liepen haastige voetgangers, de oorkleppen omlaag en de *sjapka's* strak om het hoofd, door de Froenzestraat. Het was bijna vijfenveertig jaar geleden dat hij als tweeëntwintigjarige luitenant van de gemotoriseerde infanterie onder Tsjoekov de stad Berlijn was binnengetrokken en op het dak van Hitlers kanselarij was geklommen om daar de laatste hakenkruisvlag neer te halen. Van dat laatste stond er zelfs een foto in sommige geschiedenisboeken. Sindsdien had hij langzaam carrière gemaakt, stap voor stap: in Hongarije toen daar in 1956 een opstand uitbrak, aan de rivier de Oessoeri die de grens met China vormde, in een garnizoen in Oost-Duitsland, in Chabarovsk in het uiterste oosten van de Sovjet-Unie, in Bakoe helemaal in het zuiden en ten slotte bij de generale staf. Hij had er de prijs voor betaald. Hij had ijskoude nachten doorgebracht in de verste uithoeken van het imperium. Hij was van zijn eerste vrouw gescheiden omdat ze hem niet wilde volgen, en hij had zijn tweede vrouw verloren doordat ze ver in het oosten was gestorven. Hij had een dochter met een mijnbouwingenieur zien trouwen, en niet met een soldaat, zoals hij had gehoopt. Hij had het moeten beleven dat een zoon weigerde in het leger te gaan. In al die vijfenveertig jaar had hij gezien hoe het Sovjet-leger zich ontwikkelde tot wat volgens hem de beste strijdmacht ter aarde was, toegewijd aan de verdediging van zijn *Rodina*, zijn Moederland, en aan de vernietiging van alle vijanden. Zoals zo veel traditionalisten geloofde hij dat op een dag die wapens – die door de zwoegende massa's voor hem en zijn mannen waren vervaardigd – dringend nodig zouden zijn, en zolang hij het voor het zeggen had, zou hij niet toestaan dat zijn geliefde leger tot een mikpunt van spot werd gedegradeerd. Hij was volkomen trouw aan de Partij – anders zou hij het nooit zo ver hebben gebracht – maar als de mannen die nu aan de top van de Partij stonden, dachten dat ze miljarden roebels uit het militaire budget konden schrappen, zou hij zich afvragen of hij die mannen nog wel trouw kon blijven.

Hoe langer hij over de laatste bladzijden van het rapport nadacht, des te meer kreeg hij het gevoel dat Kaminski, hoe intelligent ook, een vijfde mogelijkheid over het hoofd had gezien. Als de Sovjet-Unie een kant-en-klare, rijke bron van ruwe olie in haar politieke macht kon krijgen, een territorium dat nu nog buiten haar grenzen viel... als ze de exclusieve importrechten op die ruwe olie kon krijgen, voor een prijs die ze zich kon veroorloven, met andere woorden, die ze kon afdwingen... en als ze dat bereikte voordat ze door haar eigen olievoorraden heen was...

Hij legde het rapport op de vergadertafel en liep naar de wereldkaart die de helft van de muur tegenover de ramen bedekte. Terwijl de klok de minuten naar het middaguur wegtikte, bestudeerde hij de kaart. En telkens

weer viel zijn blik op één stuk land. Ten slotte liep hij naar zijn bureau en zette de intercom aan om zijn adjudant te ontbieden.

‘Zeg tegen generaal-majoor Zemskov dat hij bij me moet komen – direct,’ zei hij.

Hij ging in de hoge stoel achter zijn bureau zitten en pakte de afstandsbediening van de televisie die links van zijn bureau stond. Kanaal Een kwam tot leven, de beloofde live-reportage vanuit Vnoekovo, het VIP-vliegveld even buiten Moskou.

De Nummer Een van de Amerikaanse luchtmacht was volgetankt en stond klaar om te vertrekken. Het was de nieuwe Boeing 747 die eerder dat jaar de verouderde 707 had vervangen, en zonder tussenstop van Moskou naar Washington kon vliegen, iets wat met de oude 707 nooit mogelijk was geweest. Mannen van het 89ste eskader van het Militaire Transportcommando, dat op de luchtmachtbasis Andrews het presidentiële eskader onderhield en bewaakte, stonden om het vliegtuig heen voor het geval een al te enthousiaste Rus zo dichtbij probeerde te komen dat hij iets aan het toestel kon bevestigen of een blik naar binnen kon werpen. Maar de Russen waren de wellevendheid zelve. Dat waren ze gedurende het hele driedaagse bezoek geweest.

Op enkele meters van de vleugelpunt van het vliegtuig was een podium opgericht met een spreekgestoelte in het midden. Op het spreekgestoelte stond de secretaris-generaal van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie, Michail Sergejevitsj Gorbatsjov. Hij was bijna klaar met zijn afscheidsrede. Naast hem zat zijn bezoeker, John J. Cormack, president van de Verenigde Staten van Amerika, blootshoofds, zijn staalgrijze haar verward door de winterse bries. Aan weerskanten van de twee mannen zaten de twaalf andere leden van het Politburo op een rij.

Voor het podium stonden erewachten van de militie, de civiele politie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en het Directoraat Grensbewaking van de KGB. Om er ook wat gewoon volk bij te hebben vormden tweehonderd ingenieurs, monteurs en andere personeelsleden van het vliegveld een menigte aan de resterende zijde van het vierkant. Maar de aandacht van de spreker was gericht op de batterij televisiecamera's, fotografen en journalisten tussen de twee erewachten. Want dit was een bijzondere gelegenheid.

Kort na zijn inauguratie in januari had John Cormack, de verrassende winnaar van de verkiezingen in november van het jaar daarvoor, te kennen gegeven dat hij de Sovjet-leider wilde ontmoeten en bereid was om voor die ontmoeting naar Moskou te vliegen. Michail Gorbatsjov, die zich meteen akkoord had verklaard, had in de afgelopen drie dagen ge-

constateerd dat deze lange, norske maar toch wel menselijke Amerikaanse academicus een man was met wie hij, om een term van Mrs. Thatcher te gebruiken, 'zaken kon doen'.

Daarom had hij het erop gewaagd, hoewel zijn adviseurs op het gebied van veiligheid en ideologie het hem hadden afgeraden. Hij had ermee ingestemd dat de Amerikaanse president het Russische volk rechtstreeks op de televisie zou toespreken zonder zijn tekst van tevoren ter goedkeuring te hoeven voorleggen. Op de Sovjet-televisie is er eigenlijk nooit iets rechtstreeks. Bijna alles wat wordt uitgezonden is zorgvuldig voorbereid, nagetrokken en ten slotte geschikt bevonden voor menselijke consumptie.

Voordat hij het merkwaardige verzoek van Cormack had ingewilligd, had Michail Gorbatsjov enkele deskundigen van de staatstelevisie geraadpleegd. Ze waren net zo verbaasd geweest als hij maar hadden hem erop gewezen dat ten eerste de Amerikaan door maar een erg klein gedeelte van de Sovjet-burgers zou worden begrepen voordat de vertaling werd uitgezonden (en die kon, als hij te ver ging, worden aangepast) en dat ten tweede de toespraak van de Amerikaan met een vertraging van acht tot tien seconden de ether in zou gaan, zodat de uitzending, als hij helemaal te ver ging, plotseling kon worden onderbroken. Ten slotte werd afgesproken dat als de secretaris-generaal zo'n onderbreking wenste, hij alleen maar met zijn wijsvinger over zijn kin hoefde te krabben en de technici deden de rest. Op de drie Amerikaanse televisieploegen en die van de Britse BBC hadden ze geen invloed, maar dat was niet erg, want hun beelden zouden het Sovjet-volk nooit bereiken.

Nadat hij tot slot zijn beste wensen voor het Amerikaanse volk had uitgesproken en uiting had gegeven aan zijn duurzame hoop op vrede tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, wendde Michail Gorbatsjov zich tot zijn gast. John Cormack stond op. De Rus wees naar het spreekgestoelte en de microfoon en ging zitten. De president ging achter de microfoon staan. Voor zover te zien was, gebruikte hij geen aantekeningen. Hij keek recht in het oog van de Russische televisiecamera en begon te spreken.

'Mannen, vrouwen en kinderen van de Sovjet-Unie, luister naar mij.' In zijn kantoor kwam maarschalk Kozlov met een ruk naar voren op zijn stoel. Hij keek gespannen naar het scherm. Op het podium knipperde Michail Gorbatsjov even met zijn ogen maar had zich meteen weer onder controle. In een hokje achter de Russische camera legde een jonge man, aan wie duidelijk te zien was dat hij van goede komaf was, zijn hand over een microfoon en vroeg fluisterend iets aan een hoge ambtenaar naast hem, die zijn hoofd schudde. Want John Cormack sprak helemaal geen

Engels; hij sprak vloeiend Russisch.

Cormack kende geen Russisch, maar had, voordat hij naar de Sovjet-Unie ging, in zijn slaapkamer in het Witte Huis een Russische toespraak van vijfhonderd woorden uit zijn hoofd geleerd. Met bandopnames en persoonlijke begeleiding had hij net zo lang gerepeteerd tot hij de rede vloeiend en met een perfecte intonatie kon uitspreken, ook al begreep hij er geen woord van. Zelfs voor een voormalige hoogleraar aan een van de meest gerenommeerde universiteiten van Amerika was dat een opmerkelijke prestatie.

‘Vijftig jaar geleden viel de vijand uw land, uw geliefde Moederland, binnen. Uw mannen vochten en stierven als soldaten of leefden als wolven in hun eigen bossen. Uw vrouwen en kinderen huisden in kelders en hadden nauwelijks te eten. Miljoenen kwamen om. Uw land werd verwoest. Hoewel dit mijn land nooit is overkomen, verzeker ik u dat ik me kan voorstellen hoe u de oorlog haat en er bang voor bent.

Veertig jaar lang hebben onze beide volkeren, Russen en Amerikanen, muren tussen elkaar opgetrokken en geloofd dat de ander de volgende agressor zou zijn. En wij hebben ook bergen gemaakt – bergen van staal, van geweren, van tanks, van schepen en vliegtuigen en bommen. En om die bergen van staal te rechtvaardigen bouwden we muren van leugens die steeds maar hoger werden. Sommigen zeggen dat we die wapens nodig hebben omdat we ze op een dag moeten gebruiken om elkaar te vernietigen.

“No, ja skazjoe: my pojdjom droegim poetjom.”

Er ging een bijna hoorbare zucht door de menigte op Vnoekovo. Deze woorden, ‘Maar ik zeg, wij zullen een andere weg gaan’ waren een citaat van Lenin dat ieder schoolkind in de Sovjet-Unie uit het hoofd kende. In het Russisch betekent het woord ‘poetja’ een weg of een gedragslijn die moest worden gevolgd. De president ging verder met zijn woordenspel door naar de betekenis ‘weg’ te verwijzen.

‘Ik spreek over de weg naar geleidelijke ontwapening en vrede. Wij hebben maar één planeet om op te leven, en dat is een prachtige planeet. We kunnen er samen op leven of samen op sterven.’

De deur van maarschalk Kozlovs kantoor ging zachtjes open en dicht. Een officier, begin vijftig, ook een protégé van Kozlov en zijn beste planner, bleef staan en keek zwijgend naar het beeldscherm in de hoek. De Amerikaanse president was bijna klaar met zijn toespraak.

‘Het zal geen gemakkelijke weg zijn. Het is een weg vol kuilen en hobbels. Maar aan het eind wachten ons vrede en veiligheid. Want als wij elk genoeg wapens hebben om onszelf te verdedigen maar niet genoeg om elkaar aan te vallen, en als ieder van ons dat weet en het bij de ander mag

controleren, kunnen wij aan onze kinderen en kleinkinderen een wereld nalaten die waarlijk vrij is van de afschuwelijke angst die wij de afgelopen vijftig jaar hebben gekend. Als u die weg met mij wilt volgen, zal ik namens het volk van Amerika met u mee lopen. En om dat te bezegelen geef ik u, Michail Sergejevitsj, mijn hand.'

President Cormack wendde zich tot secretaris-generaal Gorbatsjov en stak zijn rechterhand uit. De Rus, zelf een expert op het gebied van public relations, kon niets anders doen dan opstaan en zijn hand ook uitstrekken. Toen sloeg hij met een brede grijns zijn linkerarm om de Amerikaan heen.

De Russen zijn een vreemd volk. Ze kunnen een ontzaglijke paranoia en xenofobie aan den dag leggen, maar ze kunnen ook erg emotioneel zijn. Het waren de personeelsleden van het vliegveld die de stilte verbraken. Ze begonnen verwoed te applaudiseren, er ging een gejuich op en even later lieten de burgers, anders tot in de perfectie gedrild, hun gevoelens de vrije loop en vlogen de bontmutsen door de lucht. Daarna kwam de militie; ze brachten hun geweren met hun linkerhand in de stand van 'op de plaats rust', pakten hun grijze petten met rode band bij de klep vast en begonnen er juichend mee te zwaaien.

De KGB-soldaten keken naar hun hoogste baas, generaal Vladimir Krjoetsjkov, voorzitter van de KGB, die naast het podium stond. Hij wist niet goed wat hij moest doen, maar toen het Politburo opstond, deed hij dat ook en klapte met de anderen mee. De grensbewakers vatten dit (naar later bleek ten onrechte) als een aanmoediging op en begonnen ook te juichen. Over een gebied van vijf tijdzones deden tachtig miljoen Sovjetmannen en -vrouwen ongeveer hetzelfde.

'*Tsjort vozjmi...*' Maarschalk Kozlov greep naar de afstandsbediening en zette de televisie uit.

'Onze geliefde secretaris-generaal,' mompelde generaal-majoor Zemskov glimlachend. De maarschalk knikte een paar keer grimmig. Eerst die rampzalige voorspellingen in Kaminski's rapport, en nu dit. Hij stond op, liep om zijn bureau heen en nam het rapport van de tafel.

'Neem dit mee en lees het,' zei hij. 'Het heeft de classificatie "Topgeheim" en dat moet zo blijven. Er zijn maar twee exemplaren en ik houd het andere. Je moet bijzondere aandacht schenken aan wat Kaminski in zijn conclusie zegt.'

Zemskov knikte. Aan het grimmige gezicht van de maarschalk te zien werd er meer van hem verlangd dan dat hij het rapport las. Twee jaar geleden, toen maarschalk Kozlov hem tijdens een bezoek aan legeroefeningen in Oost-Duitsland had opgemerkt, was hij nog maar kolonel geweest.

Bij die oefeningen ging het om manoeuvres van enerzijds de Sovjet-strijdkrachten in Oost-Duitsland en anderzijds het leger van de DDR. De Duitsers hadden voor binnenvallende Amerikanen gespeeld. Bij vorige gelegenheden hadden ze hun Russische wapenbroeders flink afgetuigd en daarom hadden de Russen hen ditmaal goed omsingeld. Zemskov was met de planning belast. Zodra maarschalk Kozlov tot chef-staf was benoemd, had hij de briljante planner naar Moskou gehaald en aan zijn staf toegevoegd. Nu leidde hij de jongere man naar een kaart aan de muur.

‘Als je het uit hebt, stel je iets op wat op het eerste gezicht een plan voor onvoorziene gebeurtenissen is. In werkelijkheid zal het een uiterst gedetailleerd actieplan zijn, uitgewerkt tot op de laatste man, mitrailleur en kogel. Ik heb het over een plan voor de verovering en bezetting van een land. Je mag er een jaar over doen.’

Generaal-majoor Zemskov trok zijn wenkbrauwen op.

‘Zo veel tijd heb ik niet nodig, kameraad maarschalk. Ik kan beschikken over...’

‘Jij kunt over niets anders beschikken dan je eigen ogen, handen en hersenen. Je zult er niemand bij betrekken. Ieder stukje informatie dat je nodig hebt zul je tersluiks moeten bemachtigen. Je zult er alleen aan werken, zonder hulp van wie dan ook. Het zal maanden duren en op het eind zul je een rapport in enkelvoud indienen.’

‘Begrepen, kameraad maarschalk. En het land...?’

De maarschalk tikte op de kaart.

‘Hier. Op een dag moet dit land van ons zijn.’

Houston, hoofdstad van de Amerikaanse olie-industrie en volgens sommigen van alles wat op de hele wereld met olie te maken heeft, is in zoverre een vreemde stad dat ze twee centra heeft. In het oosten is er Downtown, het kantorencentrum, vanuit de verte te zien als een verzameling glinsterende wolkenkrabbers die zich uit de monotone vlakte van Texas naar de lichtblauwe hemel strekken. In het westen is er Galleria, beheerst door de torens van Post Oak, Westin en Transco. Galleria is het uitgaanscentrum van de stad en heeft ook het grootste overdekte winkelcentrum ter wereld.

De twee harten van de stad kijken over zes kilometer buitenwijken en parklandschappen naar elkaar uit als revolverhelden die een duel zouden aangaan als ze hun aarzeling maar konden overwinnen.

Het silhouet van Downtown wordt beheerst door haar grootste kantoorflat, die van Texas Commerce, vijfenzeventig verdiepingen van grijze marmeren platen en donkergrijs glas, met zijn driehonderdtwaalf meter

het hoogste bouwwerk ten westen van de Mississippi. Het op een na hoogste is het gebouw van de Allied Bank, een vijfenzestig verdiepingen tellende slanke toren van reflecterend groen glas. Daaromheen staan een stuk of tien andere wolkenkrabbers van allerlei architectuur: neogotische bruidstaarten, potloden van reflecterend glas en de gewone grappemmakerijen.

Net iets lager dan de Allied Bank was het gebouw van Pan Global, waarvan de bovenste tien verdiepingen in beslag werden genomen door de bouwers en eigenaren van het gebouw, de PanGlobal Oil Corporation, de op zevenentwintig na grootste oliemaatschappij van de Verenigde Staten en de op acht na grootste in Houston. Met activa van in totaal drie en een kwart miljard dollar deed PanGlobal in Houston alleen onder voor Shell, Tenneco, Conoco, Enron, Coastal, Texas Eastern, Transco en Pennzoil. Maar in één opzicht verschilde deze maatschappij van alle andere: ze was nog steeds volledig in handen van degene die haar lang geleden had opgericht. Hij had met aandeelhouders en een raad van bestuur te maken, maar hij had de macht en er was niemand die zijn macht binnen zijn eigen onderneming kon aantasten.

Twaalf uur nadat maarschalk Kozlov zijn planning-officier instructies had gegeven stond Cyrus V. Miller, acht tijdzones ten westen van Moskou, voor de grote spiegelglazen ruit van de dakwoning op zijn eigen kantoorgebouw en keek naar het westen. Op zes kilometer afstand, in de nevel van de late novembermiddag, keek het gebouw van Transco naar hem terug. Cyrus Miller bleef daar nog een tijdje staan, liep toen over het hoogpolig tapijt naar zijn bureau terug en verdiepte zich weer in het rapport dat hij daar had liggen.

Al veertig jaar geleden, toen hij zijn eerste zakelijke successen boekte, had Miller geleerd dat informatie macht was. Wie wist wat er gebeurde en – nog belangrijker – wat er te gebeuren stond, kon daar meer macht aan ontlenen dan aan politieke functies of zelfs geld. Daarom had hij al in een vroeg stadium een afdeling Research en Statistiek binnen zijn onderneming in het leven geroepen. Hij had die afdeling bemand met de intelligentste jonge mensen die door de universiteiten van zijn land werden afgeleverd. Toen het computertijdperk aanbrak, had hij gezorgd dat deze afdeling de meest geavanceerde databanken kreeg, met ontzaglijk veel informatie over de olie- en andere industrieën, consumptieve behoeften, economische prestaties van landen, trends in de markt, wetenschappelijke ontwikkelingen, en mensen – honderdduizenden mensen uit alle delen van de samenleving van wie het ook maar enigszins denkbaar was dat ze hem nog eens van nut konden zijn.

Het rapport dat voor hem lag was opgesteld door Dixon, een scherpzin-

nige jonge man die aan de universiteit van Texas had gestudeerd. Dixon was tien jaar geleden in Millers dienst gekomen en daarna met het bedrijf mee gegroeid. Ondanks het hoge salaris dat hij kreeg, deed hij volgens Miller met dit rapport bepaald niet zijn best om zijn baas gerust te stellen. Maar dat waardeerde Miller juist in hem. Hij was Dixons conclusie voor de vijfde keer aan het doorlezen.

‘Waar het op neerkomt, Mr. Miller, is dat de vrije wereld bijna door haar olievoorraden heen is. De grote massa van het Amerikaanse volk heeft daar nog geen weet van, omdat de opeenvolgende regeringen het geloof in stand wilden houden dat de olie tot in de eeuwigheid goedkoop zou blijven.

Dat de olievoorraden slinken blijkt uit de tabel van wereldoliereserves die hierboven is opgenomen. Van de eenenveertig olieproducerende landen zijn er maar tien die een aangetoonde voorraad voor meer dan dertig jaar hebben. Zelfs dat beeld is optimistisch. Er wordt dan van uitgegaan dat die landen de produktie op het huidige niveau handhaven. Maar de produktie wordt door het stijgende verbruik opgedreven en wanneer de landen met kleine voorraden het moeten opgeven, zullen de overblijvers die produktievermindering trachten te compenseren. We kunnen er rustig van uitgaan dat er al over twintig jaar nog maar tien olieproducerende landen zullen zijn.

Het is uitgesloten dat alternatieve bronnen van energie ons op tijd te hulp komen. In de komende drie decennia heeft de vrije wereld olie nodig om niet een economische dood te sterven.

Amerika stevent in dit opzicht regelrecht op een catastrofe af. In de tijd dat de OPEC oppermachtig was en de prijs van ruwe olie van twee naar veertig dollar per vat opjoege, stimuleerde de Amerikaanse overheid de binnenlandse olie-industrie tot het exploreren, vinden, winnen en raffineren van zo veel mogelijk olie uit onze eigen bronnen. Sinds de OPEC zichzelf buiten spel heeft gezet en Saoedi-Arabië in 1985 zijn produktie heeft opgevoerd, heeft Washington gewoonweg gebaad in goedkope olie uit het Midden-Oosten. De overheid liet de binnenlandse oliemaatschappijen vallen als bakstenen. Die kortzichtigheid zal rampzalige gevolgen hebben.

Amerika heeft op de kunstmatige verlaging van de olieprijs gereageerd door de vraag te vergroten, door meer ruwe en geraffineerde olie te importeren, door de binnenlandse produktie te verminderen, door de exploratie vrijwel stop te zetten, door tal van raffinaderijen te sluiten en door de werkloosheid het record van 1932 te laten overtreffen. Zelfs wanneer Amerika onmiddellijk aan een grootscheepse economische te-

genactie zou beginnen, met enorme investeringen en een krachtige stimulans van de federale overheid, zou het ons tien jaar kosten om onze know-how terug te krijgen, om onze installaties weer op te bouwen of te moderniseren en om alle andere maatregelen te nemen waarmee we kunnen zorgen dat we niet meer volslagen afhankelijk van het Midden-Oosten zijn. Momenteel is er geen enkele indicatie dat Washington van plan is een zodanige opleving van de Amerikaanse olieproductie te stimuleren.

Daar zijn drie redenen voor – alle drie verkeerd.

(a) Amerikaanse nieuwe olie kost twintig dollar per vat alleen al om hem te vinden, terwijl de olie uit Koeweit en Saoedi-Arabië ons maar zestien dollar per vat kost, want daar halen ze hem voor tien tot vijftien cent per vat uit de grond. Het is een misverstand dat dit altijd zo door zal gaan.

(b) Er wordt van uitgegaan dat de Arabieren en de Saoedi's zullen doorgaan met het kopen van astronomische hoeveelheden Amerikaanse wapens, technologie, goederen en diensten om hun sociale en militaire infrastructuur te versterken, en dat we onze oliedollars op die manier vanzelf weer terugkrijgen. Dat is een vergissing. Hun infrastructuur is bijna compleet, ze weten zo langzamerhand zelf niet meer waar ze hun dollars aan moeten uitgeven en na hun recente aankopen (1986 en 1988) van Tornado-gevechtsvliegtuigen in Groot-Brittannië zijn we als wapenleveranciers naar de tweede plaats verdrongen.

(c) Er wordt van uitgegaan dat de koningen en sultans in het Midden-Oosten goede, trouwe bondgenoten zijn die ons nooit woekerprijzen in rekening zullen brengen, en dat ze altijd aan de macht zullen blijven. Wat het eerste betreft hebben ze, door Amerika van 1973 tot 1985 schaamteloos te chanteren, laten zien hoe onbetrouwbaar ze zijn, en in zo'n onstabiele regio als het Midden-Oosten kan ieder regime binnen een week ten val komen.'

Cyrus Miller keek strak naar het papier. Hij las deze dingen niet graag, maar hij wist dat het de waarheid was. Als binnenlands producent en raffinadeur had hij het de afgelopen vier jaar zwaar te verduren gehad (vond hij zelf). Ondanks al haar lobby-activiteiten in Washington was de Amerikaanse olie-industrie er niet in geslaagd olieconcessies los te krijgen voor het Arctisch Nationaal Park in Alaska, vermoedelijk de grootste bron van nieuwe olie in het land. Hij walgde van Washington en van alles wat daar gebeurde.

Hij keek op zijn horloge. Half vijf. Hij stak zijn hand uit naar een paneel op zijn bureau en drukte op een knop. Aan de andere kant van de kamer gleed geluidloos een teakhouten paneel voor een groot kleurentelevisie-

scherm vandaan. Hij stemde af op het journaal van CNN en keek naar het grote nieuws van die dag.

Air Force One hing boven de landingsbaan van de luchtmachtbasis Andrews bij Washington. Ze leek in de lucht te hangen tot haar tastende wielen het beton raakten en ze weer op Amerikaanse bodem stond. Terwijl het grote gevaarte steeds langzamer over de landingsbaan reed en even later naar de lange taxibaan afsloeg, op weg naar de luchthavengebouwen, kwam de druk pratende nieuwslezer in beeld. Hij vertelde nog eens het verhaal van de toespraak die de president twaalf uur eerder kort voor zijn vertrek uit Moskou had gehouden.

Alsof de woorden van de nieuwslezer nog extra bewijs nodig hadden, liet de regisseur, die tien minuten moest wachten voordat de Boeing tot stilstand was gekomen, nog eens de beelden zien van president Cormacks toespraak, die in het Engels ondertiteld werd, en van de uitzinnig juichende vliegveldmedewerkers en militie, en van Michail Gorbatsjov die de Amerikaanse leider emotioneel omhelsde. Cyrus Miller knipperde niet met zijn mistgrijze ogen. Zelfs in de privacy van zijn eigen kamer liet hij niet blijken hoe hij de pest had aan dat rijkeluiszootje uit New England dat een jaar geleden onverwachts de presidentsverkiezingen had gewonnen en nu nog verder ging met de détente dan zelfs Reagan had durven gaan. Toen president Cormack in de deuropening van het vliegtuig verscheen en de akkoorden van *Hail to the Chief* werden ingezet, drukte Miller minachtend op de uit-knop.

‘Vuile communistenvriend,’ gromde hij, en hij begon weer in Dixons rapport te lezen.

‘In feite doet het niets ter zake dat de eenenveertig olieproducerende landen het op tien na binnen twintig jaar moeten opgeven. De prijs zal al binnen tien jaar omhoog gaan. In een recent rapport van de Harvard Universiteit wordt voorspeld dat de prijs nog deze eeuw zal oplopen tot vijftig dollar (koers van 1989) per vat, terwijl die prijs momenteel nog zestien dollar is. Het rapport werd achtergehouden, maar eigenlijk was het nog te optimistisch. We moeten er niet aan denken welke gevolgen zo’n prijsniveau voor het Amerikaanse volk zal hebben. Wat doet de Amerikaan als hij te horen krijgt dat hij twee dollar voor een liter benzine moet betalen? Wat doet de boer als ze hem vertellen dat hij zijn varkens niet kan voeren of zijn graan niet kan oogsten of zelfs zijn huis in de strenge noordelijke winters niet kan verwarmen? Het zou tot een revolutie kunnen leiden.

Zelfs wanneer Washington opdracht zou geven om de Amerikaanse olieproductie nieuw leven in te blazen, hebben we, als we op ons huidige con-

sumptieniveau blijven, nog maar voor vijf jaar aan reserves. Met Europa is het nog erger gesteld; afgezien van het kleine Noorwegen (een van de tien landen met voor meer dan dertig jaar aan reserves, al gaan we dan uit van een erg kleine offshore-productie) heeft Europa voor drie jaar aan reserves. De landen in Oost-Azië moeten al hun olie importeren en hebben volop harde valuta. Resultaat? Afgezien van Mexico, Venezuela en Libië komen we allemaal bij dezelfde leveranciers terecht – de zes olieproducerende staten in het Midden-Oosten.

Iran, Irak, Aboe Dhabi en het Neutrale Gebied hebben olie, maar twee landen hebben grotere voorraden dan de andere acht bij elkaar – Saoedi-Arabië en het naburige Koeweit, en Saoedi-Arabië zal de sleutel tot de OPEC zijn. Tegenwoordig produceert Saoedi-Arabië 1,3 miljard vaten per jaar, een percentage van de wereldolieproductie dat in de komende tien jaar, naarmate de eenendertig een voor een afvallen, nog sterk zal oplopen. Het land heeft voor honderd jaar aan reserves. Het zal de olieprijs op de wereldmarkt kunnen dicteren en Amerika in zijn macht krijgen.

Uitgaand van de verwachte olieprijsstijgingen zien we dat Amerika in 1995 voor 450 miljoen dollar per dag zal importeren – dat geld gaat dan naar Saoedi-Arabië en zijn trouwe bondgenoot Koeweit. Dat betekent dat de leveranciers in het Midden-Oosten waarschijnlijk eigenaar worden van de Amerikaanse industrieën die ze van olie voorzien. Ondanks zijn technologische voorsprong, zijn levensstandaard en zijn militaire kracht zal Amerika in economisch, financieel, strategisch en dus ook politiek opzicht afhankelijk zijn van een dun bevolkt, achterlijk, half-nomadisch, corrupt en grillig land waarop het geen enkele invloed heeft.'

Cyrus Miller sloot het rapport, leunde achterover en keek naar het plafond. Als iemand het lef had gehad om hem in zijn gezicht te zeggen dat hij wat zijn politieke denkbeelden betrof tot de ultra-rechtse vleugel behoorde, zou hij dat heftig hebben ontkend. Hij had altijd Republikeins gestemd, maar hij had nooit veel belangstelling voor politiek gehad, behalve wanneer de olie-industrie in het geding was. In zijn ogen was hij allereerst een patriot. Miller hield zo intens van Texas en zijn geboorteland dat hij soms het gevoel had dat hij nog eens in die liefde zou stikken.

Wat hij, man van zevenenzeventig, niet goed beseftte was dat hij daarbij aan een Amerika dacht dat naar zijn eigen ideeën gevormd was, een blank Angelsaksisch protestants Amerika met traditionele waarden en een onvervalst chauvinisme. Niet, verzekerde hij de Almachtige in zijn dagelijkse gebeden, dat hij iets tegen joden, katholieken, latino's of zwarten had – zo had hij acht Spaanstalige dienstmeisjes op zijn ranch in

het Hill Country bij Austin, om nog maar te zwijgen van de zwarten die in de tuin werkten – maar ze moesten wel hun plaats kennen.

Miller keek naar het plafond en probeerde op een naam te komen. De naam van een man die hij ongeveer twee jaar geleden op een oliecongres in Dallas had ontmoet, een man die hem had verteld dat hij in Saoedi-Arabië werkte. Ze hadden maar kort met elkaar gesproken, maar de man had indruk op hem gemaakt. Hij kon hem zich nog voor de geest halen: met zijn ongeveer een meter vijfenzeventig iets kleiner dan Miller, gedrongen, strak als een gespannen veer, kalm, bedachtzaam, een man met een enorme ervaring in het Midden-Oosten. Hij liep een beetje mank, gebruikte een stok met zilveren knop en deed iets met computers. Hoe langer hij erover nadacht, des te meer kon Miller zich herinneren. Ze hadden over computers gesproken, de sterke punten van zijn Honeywells, en de man had de voorkeur aan IBM gegeven. Een paar minuten later belde Miller zijn research-afdeling en dicteerde wat hij zich herinnerde. 'Zoek uit wie dat is,' beval hij.

Het was al donker aan de zuidkust van Spanje, de kust die ze de Costa del Sol noemen. Ook buiten het toeristenseizoen werd de hele honderdvijftig kilometer lange kust van Malaga tot Gibraltar verlicht door een glinsterende ketting van lichtjes die, gezien vanaf de heuvels achter de kust, op een lichtgevende slang leek die door Torremolinos, Mijas, Fuengirola, Marbella, Estepona, Puerto Duquesa en La Linea naar de Rots kronkelde. Constant flikkerden er koplampen van personenauto's en vrachtwagens op de snelweg Malaga-Cadiz, die door de vlakten achter de heuvels en het strand liep.

In de heuvels achter het meest westelijke deel van deze kust, tussen Estepona en Puerto Duquesa, ligt het wijnbouwgebied van zuidelijk Andalusië, waar niet de sherry van de westelijker gelegen streek van Jerez maar een zware dieprode wijn wordt geproduceerd. Het centrum van deze streek is het stadje Manilva, niet meer dan acht kilometer landinwaarts maar toch al met een panoramisch uitzicht op de zee in het zuiden. Manilva wordt omringd door een groepje kleine dorpen, bijna gehuchten te noemen, waar de mensen wonen die de hellingen bewerken en de wijnranken verzorgen.

In een van die dorpen, Alcantara del Rio, kwamen de mannen van het werk naar huis, moe en stijf na een lange dag werken. De druivenoogst was al lang binnen, maar de ranken moesten voor de komende winter worden gesnoeid en dat deed pijn aan de rug en de schouders. Daarom deden de meeste mannen, voordat ze naar huis gingen, het enige café van het dorp aan om een glas te drinken en wat met elkaar te praten.

Behalve rust en vrede had Alcantara del Rio niet veel te bieden. Er stond een wit kerkje, beheerd door een priester die even oud en gebrekkig was als zijn bedehuis en die zijn tijd uitdiende met het lezen van de zondagse mis voor de vrouwen en kinderen terwijl de mannen tot zijn spijt in het café zaten. De kinderen gingen in Manilva naar school. Afgezien van een stuk of vijftig witte huisjes was er alleen nog de Bar Antonio, waar de mannen die in de wijngaarden hadden gewerkt nu samendromden. Sommigen werkten voor coöperaties, kilometers van hun dorp vandaan; anderen hadden hun eigen stukje grond en haalden daar met hard werken een bescheiden inkomen uit, dat afhankelijk was van de oogst en van de prijs die de kopers in de grote steden wilden betalen.

De lange man kwam als laatste binnen. Hij knikte de anderen toe en ging op zijn gebruikelijke plaats in de hoek zitten. Hij was een stuk langer dan de anderen, mager, midden veertig, met een verweerd gezicht en ogen vol humor. Sommigen van de boeren noemden hem *Señor*, maar Antonio, die met een karaf wijn en een glas naar hem toe kwam, deed niet zo formeel.

'Muy buenos, amigo. Va bien?'

'Ola, Tonio,' zei de lange man hartelijk, *'si, va bien.'*

Hij draaide zich om toen het televisietoestel boven de tapkast enkele harde muzieklanken liet horen. Het was de tune van het televisiejournaal en de mannen begonnen zwijgend te kijken. Eerst gaf de nieuwslezer een korte beschrijving van het vórtrek uit Moskou van president Cormack *de los Estados Unidos*. Toen verscheen het vliegveld Vnoekovo in beeld en zagen ze hoe de president achter de microfoon ging staan om een toespraak te houden. De Spaanse televisie werkte niet met ondertitels maar gaf een simultaan gesproken vertaling in het Spaans. De mannen in het café luisterden aandachtig. Toen John Cormack was uitgesproken en Gorbatsjov zijn hand toestak, bewoog de camera (het was de BBC-ploeg, die de beelden aan alle Westeuropese omroepen doorgaf) zich over de juichende vliegveldmedewerkers, en toen over de militiemannen en de KGB-soldaten. De Spaanse nieuwslezer kwam weer in beeld. Antonio wendde zich tot de lange man.

'Es un buen hombre, Señor Cormack,' zei hij met een brede glimlach en hij klopte de lange man gelukwensend op de rug alsof het aan zijn klant te danken was dat Amerika zo'n goede president had.

'Si,' zei de lange man met een peinzend hoofdknikje, *'es un buen hombre.'*

Cyrus V. Miller was niet altijd zo rijk geweest. Hij kwam uit een familie van arme boeren in Colorado en had als jongen meegemaakt dat het

stukje grond van zijn vader door een mijnbouwmaatschappij werd opgekocht en door haar machines werd verwoest. Het leek de jongen beter zich bij de winnaars aan te sluiten dan bij de verliezers. Hij ging naar de mijnbouwhogeschool in Denver en verliet die in 1933 met alleen een diploma en de kleren die hij droeg. Tijdens zijn studie had hij zich meer voor olie dan voor gesteenten geïnteresseerd en daarom ging hij naar Texas. Dat was nog in de tijd van de oliepijoniers, toen er concessies werden verleend zonder dat iemand zich druk hoefde te maken over bestemmingsplannen of milieuproblemen.

In 1936 kon hij voor weinig geld een terrein pachten dat door Texaco was opgegeven. Volgens zijn berekeningen had Texaco op de verkeerde plaats geboord. Hij vond een compagnon die een boorinstallatie had en kreeg een bank zo ver dat ze de boorrechten als onderpand voor een lening accepteerden. Een bedrijf dat materialen voor olieboringen leverde accepteerde andere rechten als onderpand voor de rest van de dingen die hij nodig had, en drie maanden later begon de bron te spuiten. Het was een geweldig succes. Hij kocht zijn compagnon uit, schafte zijn eigen installaties aan en pachtte nog meer terreinen. Toen Amerika in 1941 aan de Tweede Wereldoorlog deelnam, hadden al zijn bronnen hun maximale produktie bereikt. Hij was rijk. Maar hij wilde meer en zoals hij in 1939 al had voorzien dat het oorlog werd, signaleerde hij in 1944 iets anders. Een Engelsman, Frank Whittle, had een vliegtuigmotor uitgevonden die geen propeller nodig had en die een enorme potentiële kracht bezat. Hij vroeg zich af wat voor brandstof die motor verbruikte.

In 1945 ontdekte hij dat Boeing/Lockheed de rechten op Whittles straalmotor hadden verworven. De benodigde brandstof was geen benzine met een hoog, maar kerosine met een laag octaangehalte. Nadat hij het grootste deel van zijn geld in een verouderde raffinaderij in Californië had gestoken, benaderde hij Boeing/Lockheed, die toevallig in diezelfde tijd genoeg begonnen te krijgen van de arrogantie waarmee de grote olie-maatschappijen het zoeken naar de nieuwe brandstof wilden monopoliseren. Miller bood hun zijn raffinaderij aan, en samen ontwikkelden ze de nieuwe Aviation Turbine Fuel – AVTUR. Millers eenvoudige raffinaderij was precies wat ze nodig hadden om AVTUR te produceren, en toen de produktie net op gang was gekomen, brak de oorlog in Korea uit. De Sabre-straaljagers namen het op tegen de Chinese MIG's, en het tijdperk van de straalmotor was begonnen. PanGlobal draaide op volle toeren en Miller ging naar Texas terug.

In die tijd trouwde hij. Maybelle was erg klein in vergelijking met haar man, maar zij was degene die zijn huis en hemzelf in de dertig jaar van hun huwelijk bestierde, en hij was gek op haar. Er kwamen geen kinde-

ren – ze vond dat ze te klein en kwetsbaar was om kinderen te baren – en hij legde zich daarbij neer, altijd bereid om aan haar wensen tegemoet te komen. Toen ze in 1980 stierf, was hij ontroostbaar. Toen ontdekte hij God. Hij voelde niets voor georganiseerde godsdienst, alleen voor God. Hij begon met de Almachtige te praten en ontdekte dat de Heer hem antwoordde en hem vertelde wat hij moest doen om zijn rijkdom te vergroten en Texas en de Verenigde Staten te dienen. Waarschijnlijk ontging het hem dat het Goddelijk advies altijd precies datgene was wat hij horen wilde, en dat de Schepper zich moeiteloos bij al zijn eigen chauvinisme, vooroordelen en hypocrisie aansloot. Overigens bleef hij het tegenovergestelde van de Texaan zoals die in cartoons wordt afgebeeld. Hij rookte niet, dronk met mate, was kuis, kleepte zich conservatief, sprak altijd in voorzichtige, beleefde termen en verafschuwde obscene taal.

Zijn intercom begon zacht te zoemen.

‘De man wiens naam u wilde hebben, Mr. Miller? Toen u hem ontmoette, werkte hij voor IBM in Saoedi-Arabië. IBM bevestigt dat het dezelfde man moet zijn. Hij heeft zijn ontslag genomen en is nu een zelfstandig gevestigd adviseur. Zijn naam is Easterhouse – kolonel Robert Easterhouse.’

‘Vind hem,’ zei Miller. ‘Laat hem hier komen. Wat het ook kost. Breng hem naar me toe.’